

100 zajímavostí

ze starých

Českých Budějovic

Č. Budějovice
Museum

Starý most

100 zajímavostí ze starých Českých Budějovic

Zuzana Thomová

Jiří Chvojka

Ondřej Chvojka

Daniel Kovář

Leoš Nikrmajer

Vydal Starý most s.r.o. v Plzni 2019

Historické fotografie pocházejí ze sbírek: Státního oblastního archivu v Třeboni – Státního okresního archivu České Budějovice, Jihočeského muzea v Českých Budějovicích

Autoři současných fotografií jsou: Ladislav Bílý, Jiří Chvojka, Jan John, Daniel Kovář, Tomáš Kolegar, Helena Motyčková, Jiří Šindelář, Leona Töröková, Karel Vávra, Petr Zavřel

100 ZAJÍMAVOSTÍ ZE STARÝCH ČESKÝCH BUDĚJOVIC

© Zuzana Thomová, Jiří Chvojka, Ondřej Chvojka, Daniel Kovář, Leoš Nikrmajer

Vydavatel: Starý most s.r.o., Plzeň

www.starymost.cz

[www.fb.com/www.starymost.cz](https://www.facebook.com/www.starymost.cz)

Vydání první, 2019

DTP: Tomáš Bernhardt, Starý most s.r.o.

Tisk: EUROPRINT A.S.

ISBN 978-80-7640-006-1

Autoři jednotlivých kapitol

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích

Zuzana Thomová (zt)

Leoš Nikrmajer (ln)

Ondřej Chvojka (och)

Státní okresní archiv České Budějovice

Daniel Kovář (dk)

Jiří Chvojka (jch)

Knih vznikla ve spolupráci
s Jihočeským muzeem v Českých Budějovicích

**JIHOČESKÉ
MUZEUM**
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

se Státním oblastním archivem v Třeboni - Státním
okresním archivem České Budějovice

10. NEJSTARŠÍ BUDĚJOVICKÁ MEDAILE

„Medaile (z lat. metallus = kov) – mincím podobné ražby nebo odlitky, které nemají platební hodnotu. Medaile jsou raženy nebo lity jako upomínkové předměty k určitým příležitostem,“ tak praví Encyklopedie české numismatiky a dodává, že medaile sloužily propagaci významných osobností, výročí nebo událostí.

Nejstarší známá budějovická medaile se z tohoto rámce vymyká. Čemu sloužila, vypovídá nápis na jejím rubu: STADT BUDWEISER SPITAL PFRINDLER neboli chovanec budějovického městského špitálu. Líc bronzové medaile zdobí zjednodušený městský znak, hrana má ouško k zavěšení. Podle celkového provedení pochází tato medaile z 18. století.

Obyvatelé měst museli už od středověku řešit problém péče o nemajetné, opuštěné, tělesně nebo duševně postižené, práce neschopné spoluobčany. Jako zaopatřovací ústavy vznikaly už velmi brzy tzv. špitály. V Českých Budějovicích je doložen už roku 1327. Stejně jako jiná města měla také jihočeská metropole útulek pro nakažené infekčními chorobami, tzv. morový špitál. Jeho objekt, stojící za městskými hradbami, se dodnes zachoval na Pražském předměstí, s nejstarší budějovickou medailí však nemá nic společného.

Služby, které špitály poskytovaly, se lišily případ od případu, často podle velikosti a zámožnosti obyvatel města. Někde špitál skýtal jen střechu nad hlavou, jinde řečeno slovy Zikmunda Wintra i „stravu hubenou“. Chovanci špitálů si často přilepšovali žebrotou, běžné bylo také chození „střídou“ po domech soucitných občanů. Právě pro tento účel mohlo město nechat vyrobit tuto medaili. Lidem, u kterých se chovanci špitálu stravovali, dokazovala, že se nejedná o cizího tuláka nebo žebračka, který by se také chtěl přizívit.

Bronzová medaile o průměrné váze 35 gramů je tak svědkem řešení bolestivého problému sociální péče v minulosti. (jch)

Památné stavby, místa, poklady

11. PŘÍBĚH PRAVĚKÝCH POKLADŮ

Území dnešních Českých Budějovic bylo lidmi osídleno či alespoň příležitostně vyhledáváno dávno před založením královského města. Svědčí o tom řada pravěkých i raně středověkých nálezů, mezi nimiž vynikají tzv. depoty neboli poklady – hromadné nálezy alespoň dvou artefaktů lidmi záměrně uložených do země mimo hrobové výbavy. Takové poklady mohli lidé ukládat z rozličných důvodů, v zásadě je však můžeme rozdělit do dvou skupin – na dočasně ukryté majetky a na trvale uložené obětiny. Do první skupiny tak patří majetky jednotlivců nebo větší skupiny lidí, které byly do země ukrývány z důvodu vnějšího ohrožení či preventivně, přičemž je jejich majitelé z různých důvodů již nikdy nevyzvedli. Druhou skupinu pak reprezentují obětiny různým božstvům nebo nadpřirozeným silám, memoria na zemřelé nebo bájně předky a podobně. U předlitérárních společností, které po sobě nezanechaly žádné písemné zprávy, je ovšem bližší interpretace konkrétního nálezu většinou nemožná. To se týká i několika pravěkých pokladů, které byly nalezeny na území dnešních Českých Budějovic.

Jednou z pravěkých epoch, kdy byla oblast kolem soutoku Vltavy a Malše intenzivně osídlena, je starší doba bronzová, spadající v jižních Čechách přibližně do let 2000–1600 př. n. l. Kromě několika sídlištních památek a ojedinělých nálezů vyniká toto území i celkem čtyřmi depoty. Jejich charakter je dosti podobný, avšak jejich nálezné okolnosti i osudy po jejich vyzvednutí jsou značně rozdílné. Všechny tyto depoty představují formy měděné suroviny, a dokládají tak význam této uzlové oblasti při soutoku dvou významných řek pro dopravu mědi z oblasti dnešních Alp do nitra Čech. Právě podél řek probíhaly v pravěku významné komunikace, a jak dokládá řada nálezů ze starší doby bronzové podél Vltavy i Malše, patřily k nim bezesporu i stezky podél těchto vodních toků. Oblast při jejich soutoku tak musela představovat významný uzlový bod pro pravěké obchodníky a snad i metalurgy a další specialisty.

První tři z uvedených českobudějovických depotů představují soubory tzv. hřiven, což byla forma měděné suroviny, vycházející z tvaru nákrčníků. Hřivny byly tvořené

Kultura

17. DIVADLO V ALŽÍRU

Není žádným tajemstvím, že se český kulturní, společenský i politický život odehrával v hostincích. Češi v Budějovicích na konci 19. století měli takových příležitostí mnoho, ale jedním z nejvýznamnějších center veřejného života byl tenkrát hostinec Alžír, stojící na rohu dnešních ulic Riegrovy a Jírovcovy. Měl výhodnou polohu v pomyslném těžišti Pražského předměstí, které se rychle rozrůstalo a kde už v té době převládalo české obyvatelstvo.

Slavné období budějovického Alžíru začalo rokem 1894, kdy objekt získala rodina Holanských. Jeden její příslušník, Vojtěch Holanský, byl oblíbeným mladočeským politikem a strůjcem společenského dění vůbec. V hostinci se začala konat velká předvolební shromáždění, spolkové schůze a jakési organizační ústředí tady měla stávka stavebních dělníků na jaře 1899. Ale dosti politiky. Budějovickým Čechům, kteří se postupně emancipovali po stránce kulturní a hospodářské, velice chyběl vhodný prostor k provozování divadelních představení. Městské divadlo bývalo sice pronajímáno střídavě německým i českým hereckým společenstvem, ale šířilo se přesvědčení, že městská správa při tomto pronájmu nadřazuje německým souborům a přenechává jim výhodnější část sezóny. Ať už to byla pravda, nebo ne, kočující české divadelníky to odrazovalo, a dávali proto přednost Soběslavi, Táboru, Třeboni a jiným městům.

V hlavách představitelů Tělocvičné jednoty Tyrš vzklíčila myšlenka zřídit víceúčelový sál v Alžíru, který by mohl sloužit jako divadlo i tělocvična. Nedalo jim asi mnoho práce přesvědčit Vojtěcha Holanského, aby souhlasil s přestavbou a adaptací dřívější hospodářské budovy v zahradě hostince na straně do nynější Riegrovy ulice. Hotovo měli během pár měsíců a 29. října 1895 proběhlo slavnostní otevření nového sálu, a sice ochotnickým představením hry Obětovaná od autora K. F. Štětky. O několik dnů později uvedli populárního Mlynáře a jeho dítě. Ještě na konci roku 1895 tady velký český herec Jindřich Mošna režíroval s ochotníky akademického spolku Budujov jiný známý kus, totiž Moliérova Lakomce.

Majitel hostince pak pronajímal divadlo různým uměleckým společenstvem, zpravidla dvěma do roka, z nichž každá se tu zdržela až několik měsíců a předvedla budějovickému obecnstvu vše, co uměla. Na prknech Alžíru se tak vystřídaly společnosti Terezie Pokorné, Elišky Zöllnerové, Adolfa Brázdy, Antoše Frýdy, Vladimíra Housy,

Karla Kaňkovského, Josefa Hurta a další, vesměs zvučná jména české divadelní historie. Hrál tu již zmíněný Mistr Mošna, Josef Šmaha, Marie Hübnerová a jiní.

Repertoár mívaly tyto společnosti neobyčejně bohatý a pestrý, od Shakespearových dramát přes opery, operety, historická dramata, veselohry, pohádky, frašky až ke „kasovním brakům“, o nichž se novináři v recenzích také nezapomněli zmínit. Frýdův soubor například během zimní sezóny 1904/1905 uvedl celkem 68 různých kusů! Některé opakovaně, podle zájmu. A zájem většinou býval, obecnostvo nadšeně kvitovalo toto rozptýlení, tím spíše, že střídání divadelních souborů přinášelo stále nějaké novinky. Hluchou část sezón navíc příležitostně pokrývali místní ochotníci ze spolků Lumír, Dalibor nebo Tyl. V Alžíru se také uskutečnilo první filmové promítání v Českých Budějovicích – jednalo se o záběry z rusko-japonské války, s nimiž sem zavítal roku 1908 pan Zöllner.

Divadelní sál měl délku přes 20 metrů, šířku 12 metrů a vzadu jednoduchou vyvýšenou galerii. Jeviště bylo široké 10 metrů, hluboké i se zákulisím 6 metrů. Světlo dovnitř vpouštělo 12 oken a večer se svítilo petrolejkami. Od roku 1897 fungovala rovněž letní scéna v zahradě pod kaštany. Podle místa a kategorie stála vstupenka od 20 haléřů do jedné koruny. Část výtěžku z vystoupení musela vždy připadnout místnímu chudinskému fondu, to byla podmínka úřadů, aby divadlo povolily.

26. „PADĚLATELSKÁ AFÉRA“

Pod tímto pojmem si většinou představíme perfektně vybavenou tiskárnu nebo ražebnu, jejíž produkty ohrožují měnu státu a jejímž provozovatelům hrozí po odhalení vysoké tresty.

Budějovická „aféra“ opravdu nemohla ohrozit měnu státu a jejím aktérům hrozil jediný trest – pár výchovných pohlavků.

Všechno začalo tím, že pět žáků obecné školy dostalo nepřekonatelnou chuť na bonbon. Problém byl v tom, že když dali dohromady svoji finanční hotovost, zjistili, že obnáší jen šest dvouhaléřů. Psal se rok 1902 a obyvatelé rakousko-uherské monarchie si zvykali na nové oběživo. Počínaje rokem 1892 se postupně přecházelo od tradičních zlatníků a krejcarů na koruny a haléře.

Jeden ze zmíněných školáků byl zřejmě bystrý hoch. Uvědomil si, že dvouhaléře se jen málo odlišují od dvacetihaléřů váhou (3,33 g proti 4 g) a velikostí (19 mm proti 21 mm). Zato se podstatně lišily barvou – dvouhaléře byly z mědi, tedy hnědé, kdežto dvacetihaléře z niklu, tedy bílé. Šikovný člověk si vždy poradí nebo to aspoň zkusí. Čiperní hoši to zkusili se staniolem. Dvouhaléře do něho zabalené zkoušeli v obchodech udát jako dvacetihaléře. Samozřejmě měli smůlu. Tohle mohli zkoušet leda za šera a ještě u hodně nevšimavých prodavačů.

Kluci skončili v rukou policie. Ta celou věc naštěstí vyřešila rozumně. Jak píše dobový tisk: „Potrestání nadějných hochů ponecháno bylo rodičům.“ Tak skončila jediná padělatelská aféra v historii Českých Budějovic. (jch)

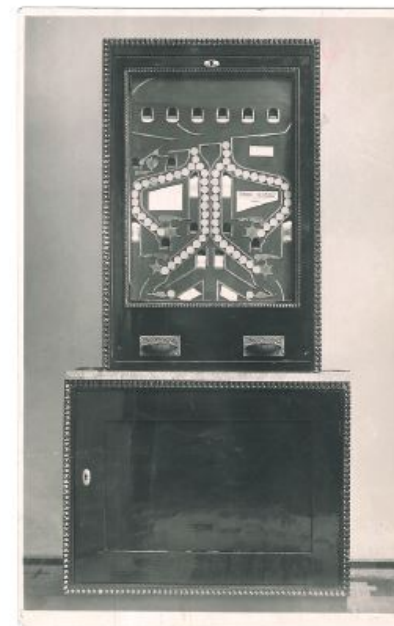
27. PROBLÉM S HRACÍMI AUTOMATY

V období hospodářské krize fungovalo ve městě několik pohostinských zařízení, v nichž si člověk mohl užít tehdejšího hazardu a uspokojit svoje vášně na hracích automatech značky Forbes nebo Forsastra. Stát, respektive příslušná ministerstva vnitra, obchodu a sociální péče se začátkem třicátých let 20. století snažila provoz těchto automatů zlikvidovat nebo alespoň omezit, přičemž první cílený úder směřoval proti starším nástěnným hrám značky Forbes, které mohli zájemci nalézt v některých místních provozovnách – vinárně Na Růžku, vinárně Metropol a v kavárně Centrál. Podle nařízení městského úřadu z listopadu 1932 byli majitelé zmíněných podniků povinni tyto odstranit s poměrně dodnes aktuálním odůvodněním: „... poněvadž hraní na nich směřuje k zisku, ohrožuje v dnešní době hospodářské krize hospodářský i mravní blahobyt a neposkytuje se z nich příspěvek k účelům sociálním, humánním a kulturním...“

Bez zajímavosti ovšem nezůstává, že na jiné typy licencovaných automatů se toto opatření nevztahovalo. Pokud disponoval provozovatel smlouvou s městem o odvodu

příspěvků na humanitární a sociální účel a potvrzením o tom, že automat kontroluje někdo ze správy města, pak magistrát nedělal žádné problémy. Klíče od patentních zámek k pokladnám toho kterého zařízení se přitom nacházely u příslušného zástupce města a peníze vybíral tento pověřený správce za přítomnosti majitele podniku. Podobnými smlouvami se mohli pochlubit v hostinci U Jelena, baru Imperial a v kavárnách Central, Savoy, Corso a Metropol. Hrací automaty obou zmíněných typů se přitom nacházely ještě v dalších pohostinstvích, například U Kanonu, v Evropě, U Glattů, U Kapra, U Růže, U Tří kohoutů nebo v Besedě. Proti likvidaci automatů Forbes se objevilo několik protestů, z nichž jeden upozorňoval na fakt, že povolené Forsastry nejsou vůbec československé výroby, ale u nás se dělají pouze v licenci, a jedná se o německé stroje značky Omega, takže adekvátní část zisku z provozu putuje za hranice do říše.

Ani samotný budějovický magistrát pořádně nevěděl, zda se má k problému postavit čelem, nebo zády. Z hracích automatů plynul Budějovicím poměrně nezanedbatelný příjem. Z inkasovaného zisku dostávalo 40 % město, 30 % majitel (držitel) stroje, 20 % provozovatel (restauratér) a 10 % správce zařízení. Od 16. února 1931 do 30. listopadu 1933 tak připadla z celkem 14 hracích automatů do obecního rozpočtu částka 114 730 korun. Tato se rozdělila ve prospěch různých obecně prospěšných

Hrací automaty firmy Forsastra

Oltář však skrýval ještě jednu písemnost, jenže ta rozhodně nebyla oficiální. Její pisatel nejprve vyjmenoval všechny, kdo se podíleli na stavbě oltáře, načež si povzdchl: „Všechno řídil Reverendus Dominus P. et Magister Serauer Dominicanus, který od dobrých lidí dostal mnoho peněz na oltář a dělníkům neposkytl ani jednu dobrý truňk, skoupě je platil, ani spropitné ani co jiného jim nedaroval, krátce a dobře byl skoupý. Jeden jest jako druhý, tak P. převor, tak podpřevor, tak P. Serauer a Frater Josef, toho času sklepmistr, pravá držgrešle!“

Musela to být zřejmě mimořádná šetrnost ze strany zdejších dominikánů, která vedla k sepsání tohoto listu. Jeho autor se z pochopitelných důvodů nepodepsal. Aby jeho stížnost skutečně zapadla do hlubin oltáře, zatížil ji stříbrným desetikrejcarem, který byl ražen za vlády Marie Terezie v roce 1764.

Jihočeské muzeum vlastní několik desetikrejcarů s tímto letopočtem, podle údajů ve starých inventářích se však žádný z nich nepodařilo ztotožnit se zde jmenovaným. Škoda, že mince samy neumějí vyprávět. Nepochybně bychom se dozvěděli mnoho zajímavého. (jch)

34. CO SKRÝVALY KRYPTY A POHŘEBNÍ MÍSTA V KOSTELE SV. MIKULÁŠE

Kostel sv. Mikuláše stojí v severovýchodní části města. Původně býval farním kostelem, teprve po založení biskupství v roce 1785 se stal kostelem katedrálním. V adventním čase na přelomu let 2011 a 2012, když se opravoval interiér kostela, došlo k nálezům podzemních pohřebních prostor s téměř 150 hroby církevních a světských osob. Tyto pohřby se udály vesměs v raně novověkém a novověkém období. Archeologové a antropologové za zvuků koled z nedalekého náměstí, kde probíhaly vánoční trhy, zkoumali krypty pod presbytářem, dvě hrobky pod bočními kaplemi a odebírali vzorky na bioarcheologický rozbor ostatků. Nejstarší

a po stavebních úpravách i největší krypta pod presbytářem o rozměrech zhruba 12 × 5 m a výšce 180 cm měla dvě pohřební komory. Uprostřed se tyčily dva mohutné cihlové pilíře. Na podlaze byly umístěny hroby bez viditelných rakví. Část nebožtíků byla otočena hlavou na východ a nohama na západ a větší část jich byla otočena

Kostel sv. Mikuláše v Českých Budějovicích

obráceně – hlavou na západ a nohama na východ. Ruce měli většinou složené na břiše. Orientace východ–západ souvisí s raně novověkým obdobím, kdy se po tridentském koncilu začali církevní hodnostáři pohřbívat tímto způsobem, zatímco světské obyvatelstvo bylo do hrobů ukládáno tradičně. Krypta byla plná osáríí u jednotlivých zdív. Detektorem kovů byl nalezen i drobný stříbrný křížek s očkem a oválný medailon, který zachytil konec šestitýdenního obléhání Budína Turky s datem 2. září 1686, a někdo z pohřbených si tento památeční medailon vzal s sebou na onen svět.

Další dvě pohřební místa ležela pod bočními chórovými kaplemi. Na jižní straně to byla krypta menších rozměrů, ale se dvěma pohřebními komorami. Na rozdíl od krypty pod presbytářem, kde se dalo pohodlně postavit, tato

měla na výšku pouze 150 centimetrů. V přední části byly rozpadlé a zetlelé zbytky dřev z rakví a v druhé části leželo na sobě asi 80 nebožtíků. Díky zjištěným patologickým změnám na kosterním materiálu antropologický posudek poukázal i na některé možné příbuzenské vztahy pohřbených lidí v této kryptě. Pod severní kaplí se nacházela nejmenší z nalezených pohřebních prostor, která byla téměř prázdná. Na podlaze bylo rozházených několik ostatků a u zdíva krypty byla vyskládaná hromada z dlouhých kostí a lebek. Tato krypta byla poničena povodní v roce 2002.

Na základě písemných pramenů a dochovaných náhrobníků si můžeme udělat představu o tom, kdo byl v těchto prostorách pohřbený a komu archeologové při odchodu z kostela zhasínali, aby mohli s těmito lidskými pozůstatky druhý den opět pracovat. Byli to většinou významní a zámožní měšťané, eventuálně nižší šlechta. Tito lidé žili v rozmezí 17. a 18. století, zastávali různé funkce v městské samosprávě a většinou byli i vlastníky nemovitostí ať již na náměstí, nebo v jeho blízkosti. Bezpochyby měli i vztah k farnímu kostelu nebo byli jeho finančními podporovateli, a tudíž se jim dostalo výsady být pohřben v podzemí kostela.

Podle historických údajů ukládání ostatků do těchto krypt představovalo jen malý zlomek veškerých pohřbů, neboť u kostela se nacházel i farní hřbitov. V dlouhodobém průměru vychází statisticky tři pohřby ročně, pokud se nezapočítá období epidemii,

Pohled na osárííum v jedné z zkoumaných krypt v kostele sv. Mikuláše

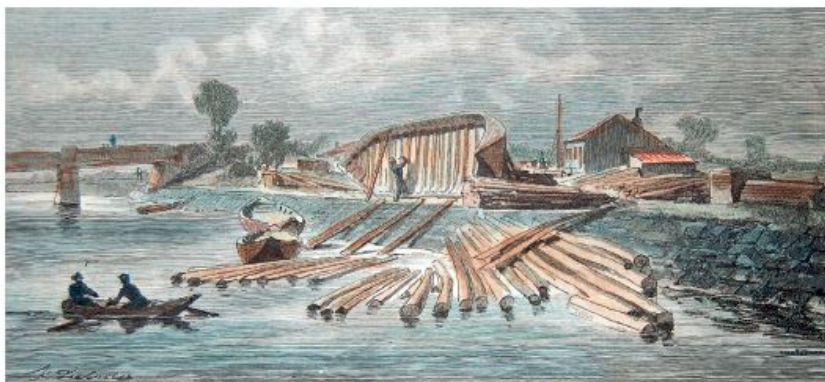
„nádraží“. Do některých autobusů se nasedalo na náměstí, do jiných v České ulici, Krajinské, Kněžské, v Husově, na Rudolfovské nebo Žižkově. Policejní úřad se marně snažil koncentrovat nástupní stanice na jedno místo, částečně se to povedlo až za okupace v roce 1940.

Provoz autobusů se neobešel ani bez nehod, někdy tragických. Na lince do Lišova roku 1912 přišel o život chlapec, který se přes zákaz vozil na žebříčku vzadu na voze. O rok později se autobus smýkl po náledí a narazil do stodoly, přičemž byl z vozu vymrštěn syn majitele pohřebního ústavu Mašek a zlomil si ruku. Ve Čtyřech Dvorech se roku 1926 převrátil autobus se 14 cestujícími, když o něj neopatrně zavadil předjíždějící automobil. V roce 1928 zase jakási žena za jízdy po Rudolfovské třídě otevřela dveře, které povalily chodce. Na budějovickém hřbitově sv. Otýlie se nachází hrob lesního správce Huga Trnky, který byl roku 1932 usmrčen linkovým autobusem u obce Bzí. (dk)

51. ZAMĚSTNANCI SOLNÍ PĚLAVBY V ROCE 1814

Za nekonečných válek s Napoleonem potřebovala rakouská monarchie vojáky, vem kde vem. Proto byly pořizovány soupisy osob v povoláních, kde se předpokládala jistá odolnost a mužná síla. V únoru 1814 došlo na budějovickou loděnici, stojící od nepaměti na levém břehu Vltavy za Dlouhým mostem.

Tehdejší loďmistr Tadeáš Lanna tady zaznamenal celkem 59 zaměstnanců. Z tohoto počtu jich 12 pracovalo na stavbě a opravě lodí a příslušenství, zbývajících 47 byly posádky lodí. Sedm z celkových osmi plavidel mělo posádku šestičlennou, pouze na jedné lodi se plavilo pět osob. Loď vedl vrátný, kromě něho na ní byl obyčejně přední plavec, kormidelník a tři (respektive dva) plavci čili lodníci. Nejmladší z nich

Lannova loděnice kolem poloviny 19. století

dosáhl v roce 1814 věku dvaadvaceti let, nejstarší už osmapadesáti, ale převažovaly osoby ve třetí a čtvrté dekádě života. Někteří pocházeli z Českých Budějovic, ovšem nejčastěji ze vsí okolo Vltavy za Hlubokou – z Purkarce, Jeznice, Líšnice, Kostelce, Hroznějovic či Jaroslavic. Jejich mateřštinou byla z valně většiny čeština. (dk)

52. PROVOZ AUTODROŽEK

S rozvojem automobilismu v průběhu první republiky se rozšířila i přeprava osob a nákladů v rámci krajské metropole i mimo ní. Zatímco tramvaje vozily občany na dvou základních linkách a autobusy přepravovaly pasažéry do okolních obcí za poměrně lidové jízdné při větším počtu osob, tehdejší taxislužba se orientovala na poněkud solventnější jednotlivce – ostatně jako v dnešní době. V roce 1928 vydal zdejší živnostenský úřad vyhlášku nejvyšších sazeb veřejné dopravy osob nájemními motorovými vozidly. Sazba pro šestisedadlové automobily se stanovila do dvou kategorií, přičemž v té první se platilo za kilometr jízdy čtyři koruny a ve druhé pak šest korun. U menších vozidel určoval tarif tři koruny a ve druhé kategorii 4,50 koruny. Za mototaxi zaplatil zájemce buď dvě, nebo tři koruny za kilometr. První kategorie zahrnovala i zpáteční cestu zákazníka, do druhé spadaly případy, kdy jízda končila jinde, než začala. Při překročení hranice zdejšího policejního obvodu platila volná dohoda, která však neměla převýšit sazbu v první kategorii. Za hodinu čekání se platilo 20 korun, za psa a velké zavazadlo do 50 kilogramů se počítal příplatek ve výši tří korun. Každý provozovatel byl nucen povinně používat při každé jízdě certifikovaný taxametr, dále musel „býti pojištěn na povinné ručení způsobené vzbou automobilovou u některého ústavu pojišťovacího a premie za toto pojištění vždy včas zaplatiti...“ a dodržovat vyhrazená stanoviště. Kromě toho měl být městský taxík označen připevněnou tabulkou 20 centimetrů dlouhou a 12 centimetrů vysokou s čitelným červeným nápisem na bílém poli.

Stanoviště autodrožek na náměstí Svobody (Přemysla Otakara II.)

Detail hromadného hrobu nalezeného při archeologickém výzkumu na piaristickém náměstí

U jednoho z pohřbených se našla destrukce části těla bederních obratlů, což mohlo být spojeno se zánětlivým onemocněním. Další jedinec nalezený v tomto hromadném hrobě vykazoval značný zubní kámen a zubní kazy a mezi zuby se vyskytovalo zhojené zubní lůžko po zánětlivém onemocnění. Na zubech a kostech lebky dalšího pohřbeného jedince bylo možné pozorovat několik odchylek a zdravot-

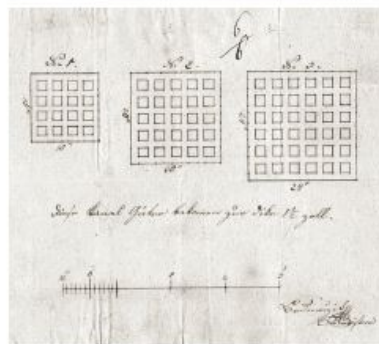
ních postižení. U čelní kosti byl zaznamenán metopický šev, kdy nedošlo ke srůstu v jednu kost, a na zubech byla nalezena lineární hypoplazie. Jedná se o defekt zubní skloviny, ke kterému dochází na základě infekčních chorob, podvýživy, metabolické a endokrinní nemoci. V tomto případě se jednalo o důsledek akutní infekce, na kterou jsou nedostatečně vyživovaní jedinci citlivější.

Antropologická analýza tohoto hromadného hrobu představuje průřez historickou populací Českých Budějovic a umožnila poznat stav těl zemřelých v době epidemií. (zř)

61. NEJSTARŠÍ KANÁLY

O hygieně na veřejných prostranstvích v dávné minulosti si netřeba dělat velké iluze. Nejen ve středověku, ještě koncem 17. století bývaly běžným jevem budějovických ulic kopky hnoje. Teprve smrtící epidemie cholery z roku 1831 přinutila magistrát k činu. Ve třinácti ulicích vnitřního města vznikly v letech 1834–1836 první pozemní stoky vyzděné z cihel a překryté kamennými deskami. Odváděly splaškovou a srážkovou vodu do Mlýnské stoky, do Vltavy nebo Malše, ale jejich slabinou byl malý sklon. Navíc jak Budějovice rostly, začala kanalizace citelně chybět na předměstích.

Modernizace kanálů se zvolna projednávala, ale musela vypuknout další epidemie za prusko-rakouské války, aby se věci

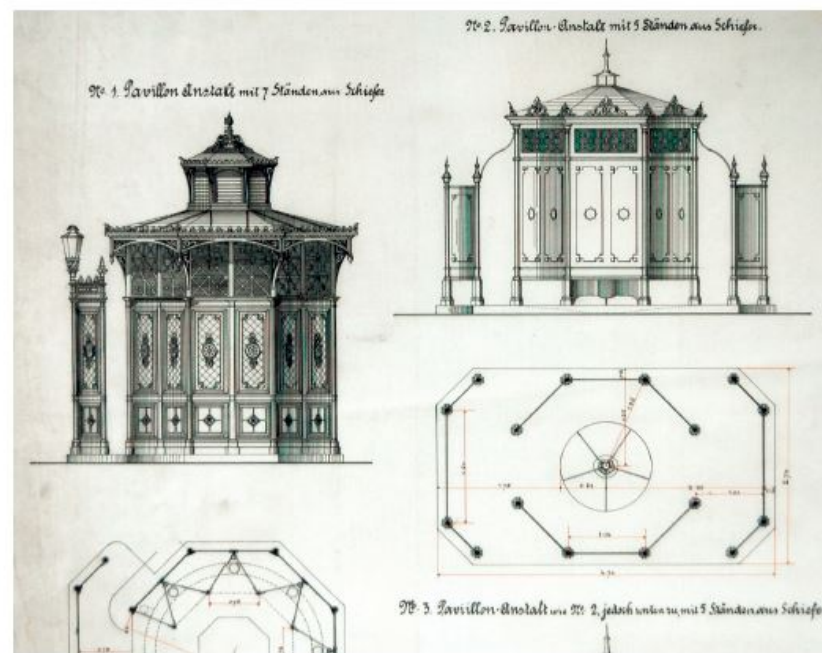

Nákres kanalizačních mřížek z třicátých let 19. století

dalý do pohybu. Tentokrát byla vyprojektována síť podzemních stok tvořících spojitý systém o dvou větvích, který bylo možno čas od času proplachovat vodou z Malše. Realizace začala na podzim 1871 a trvala bezmála deset let. Stoky pod celým vnitřním městem se sbíhaly do jediného sběrače vyústěného do Mlýnské stoky mezi Předním a Zadním mlýnem, v nejnižším bodě města. Bohužel právě tady stávala středověká hradební věž. Technicky nejsnazším řešením bylo zbořit věž i se sousedním domem, vyhloubit stoku, vyzdít ji, zaklenout a zasypat. Nad ní potom vyrostl zcela nový dům, ale věž už samozřejmě ne. Kousek budějovického středověku tak ustoupil hygienickým potřebám moderní doby. (dk)

62. PRVNÍ PISOÁŘ

O zřízení veřejného záchodu uvažovala městská rada od začátku sedmdesátých let 19. století. Vybrala k tomuto účelu jedno z nejvíce frekventovaných míst, totiž před katedrálím chrámem sv. Mikuláše, a to neměla dělat. PISOÁŘ postavený na podzim 1878 u paty Černé věže totiž vzbudil u části obyvatelstva veřejné pohoršení. Zejména představitelé církve se ohradili a nechali přeměřit, že záchodek se nachází pouhých

Projekt veřejného záchodu z konce 19. století

OBSAH

Nejstarší dějiny 5	28. Soumrak nad zdejšími nevěstinci..... 44
1. Příběh nejstarších obyvatel krajiny u soutoku Vltavy a Malše 5	29. Spolek ku podpoře propuštěných napravitelných trestanců 45
2. Českobudějovičtí Keltové 6	
3. Příběh českobudějovických Germánů 7	Církev 48
4. Předlokační osídlení Českých Budějovic..... 8	30. Tresty za porušení půstu..... 48
5. Příběh románské členky 9	31. Poslední dominikáni 48
6. Proč město nemá zakládací listinu? .. 11	32. Kostry v základech 50
7. První tři domy..... 12	33. Překvapení v oltáři 51
8. Co se našlo pod Solnicí 14	34. Co skrývaly krypty a pohřební místa v kostele sv. Mikuláše..... 52
9. Královská mincovna 15	35. Svatý z římských katakomb 54
10. Nejstarší budějovická medaile 18	36. Zapomenutá krypta 56
	37. Armáda spásy 57
Památné stavby, místa, poklady ... 19	Řemesla, obchod, podnikání 59
11. Příběh pravěkých pokladů..... 19	38. Příliš ostré meče..... 59
12. Mondšajn 21	39. Cizí pivo 59
13. Potíže se Samsonem 21	40. Budějovická Zlatá stoka 61
14. Stromy památné a zapomenuté 23	41. Potíže průkopníků průmyslu 62
15. Grossmannova zahrada 24	42. Celý svět v Budějovicích 63
16. Budějovický poklad 26	43. Výletní hospody 64
Kultura 28	44. Karel Matouš a jeho originální psací stroj..... 66
17. Divadlo v Alžiru..... 28	Doprava 68
18. Spolek zahálčivých opic 30	45. Z Českých Budějovic až na jih Španělska..... 68
19. Dvakrát Prodaná nevěsta 31	46. Radní na cestách 69
20. Bradáčova národní hymna 33	47. Dopravní nehody v době Josefa II. 70
21. První budějovický film 34	48. Střípky z provozu koněspřežky 71
22. Počátky Jihočeského muzea..... 35	49. Schwarzenberský plavební kanál 72
23. Vznik rozhlasového vysílače..... 37	50. Počátky autobusů..... 74
Soudnictví 39	51. Zaměstnanci solní plavby v roce 1814 76
24. Pranýř..... 39	52. Provoz autodrožek 77
25. Okradený zázračný obraz..... 40	
26. „Padělatelská aféra“..... 42	
27. Problém s hracími automaty..... 42	

53. Rozmach automobilismu a vozy v majetku městské obce..... 78	Události, aféry, kuriozity a tajemství 110
54. Benzínové stanice 80	79. Demonstrace v lednu 1898 110
55. Jihočeský autoklub..... 81	80. Poslední matiční slavnost..... 112
56. Výběr z uličního a jízdní řádu v roce 1925..... 83	81. O slavném zápase hokejistů AC Stadion s Massachusetts Rangers 113
Zdraví a hygiena 85	82. Kočičí aféra 115
57. Poctivost nevěsty..... 85	83. Anabáze s medvědem 116
58. Lékař chudých 85	84. Co ukryvala kupole Černé věže 118
59. Cholery podzim 1866..... 86	85. Tajemství dalších budějovických kupolí..... 120
60. Hromadný hrob na Piaristickém náměstí 87	86. Překvapení v pouzdru ze synagogy.. 122
61. Nejstarší kanály 88	87. Co odhalili archeologové při výzkumu studní 123
62. První pisoár..... 89	88. Jak vypadala středověká podlaha v kostele sv. Mikuláše..... 124
63. Ferdinandovy lázně 90	89. Kam se poděla věž na severní straně kostela sv. Mikuláše..... 125
64. Soukromá sanatoria 91	90. Kde byla městská kostnice 127
65. Trampoty ze života v chudobinci. 93	91. Tajemství data narození 129
66. Vývoz fekálií 94	92. Tajemství diagnózy po letech odhaleno 130
Vojenství 96	Osobnosti 131
67. Nepovolená výprava proti Turkům... 96	93. Po stopách Jindřicha Libraria 131
68. Přelézat hradby zakázáno..... 97	94. Karel IV. v královském městě 132
69. Bourání hradeb..... 98	95. Poslední cesta pana Viléma z Rožmberka 133
70. Městské uniformy..... 99	96. Marie Terezie přijela dřívě 134
71. Kozáci na Budějovicku 100	97. Budějovické figurky 135
72. Budějovičtí v prusko-rakouské válce .. 101	98. Dlouhověkost 136
73. Westernová přestřelka v ulicích města 102	99. Dvě návštěvy císaře Františka Josefa I. 137
Živelní pohromy a přírodní úkazy 104	100. Zapisovatelé počasí 139
74. Podivné události z kronik 104	
75. Povodně v suchých letech 105	
76. Archeologické doklady povodní i požárů..... 106	
77. Největší mraz..... 107	
78. Obecní ohřívárna..... 109	Seznam základní literatury 140